

Олег Огірко
доктор філософії, доцент кафедри філософії та педагогіки
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені Степана Ґжицького

РЕЛІГІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЦИВІЛЬНИХ ЛЮДЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна – це злочин супроти життя, бо приносить зі собою страждання і смерть, горе та несправедливість. Війна завжди є поразкою для людства і, безперечно, вона не може вважатися єдиним способом вирішення конфліктних питань. Для цього існують інші засоби, які відповідають гідності людини – міжнародне право, чесний діалог, солідарність між державами, мистецтво дипломатії. Ці засоби повинні усвідомлювати, зокрема, ті, хто надто довіряє збройним вирішенням конфліктів. Війну можна застосувати лише у випадку крайньої необхідності на засадах легітимного самозахисту, пам'ятаючи при цьому про чітко визначені умови моральної законності і беручи до уваги її наслідки для цивільних людей під час воєнних дій та після їхнього закінчення.

Традиційно вважається, що умови моральної законності ведення війни є наступними: якщо шкода, завдана агресором нації чи спільноті націй, є тривалою, важкою і безперечною; якщо всі інші засоби для подолання конфлікту виявилися неможливими або безуспішними; якщо обґрунтовані можливості успіху; якщо використання зброї не спричинить лихо і безладдя, важчі, ніж лихо, яке слід усунути. Однак під час оцінювання цих умов слід врахувати потужність засобів руйнування. З огляду на сучасні методи та способи ведення війни, умовин для справедливого її початку практично не існує. Сьогодні війна становить серйозну загрозу через небезпеку застосування новітньої зброї (атомної, біологічної або хімічної), яка може призвести до загибелі цілого людства.

Законна самооборона може бути не тільки правом, але й обов'язком для того, хто несе відповідальність за життя інших, за спільне добро сім'ї та держави. Для оборони суспільного блага необхідно знешкодити агресора. Якщо є спосіб захистити людське життя від агресора і зберегти суспільний порядок та безпеку людей, не вдаючись до кровопролиття, влада повинна обмежитися цими засобами, тому що вони більше відповідають конкретним умовам спільного добра і в більшій ступені відповідають гідності людини.

Війна – це фізичне зло. Зло – це смерть, те, що гальмує розвиток, те, що робить її вже не людиною. Злом є все те, що переслідує, применшує, ображає, інструменталізує чи елімінує особу.

На війні атеїстів немає, бо під час крайнього стресу або страху, наприклад, у випадку смертельної небезпеки за участю у військових діях, всі люди будуть вірити у вищі сили або сподіватися на їх втручання.

Заповідь Божа “Не убивай” (Вих. 20,13) не забороняє боронити власне життя, честь і гідність перед насильством, захищати свою Батьківщину. Святе Письмо закликає до відваги в обороні людського життя: “Ніхто неспроможен любити більше, ніж тоді, коли він за своїх друзів своє життя віддає” (Ів. 15,13);

“Не бійтеся тих, що вбивають тіло, душі ж убити не можуть; а бійтеся радше того, хто може погубити душу і тіло в пеклі” (Мт.10,28).

Найвищою формою патріотизму є жертвенна любов до Батьківщини. Справжній патріот не обмежується пасивною любов'ю до свого краю і народу, до його сучасного і минулого, до його мови й культури. Він активно працює для свого народу, прагне піднести його добробут і культуру. Для патріота дорога честь своєї Батьківщини і він захищає її словом і ділом. Патріотизм є правдивим лише з любові, а без неї це може бути нацизм, шовінізм, фашизм і т.п. Патріотизм не сміє бути ненавистю. І не сміє накладати обов'язків, які противилися б вірі. Обов'язком християнина є любити свою Батьківщину. Він не повинен чекати і думати, що вона йому дасть, а всім життям повинен прагнути бути їй корисним і приумножувати її духовне і матеріальне багатство. Любов до Батьківщини виявляється у сердечнім прив'язанні до свого краю і народу, у ширій участі в його щасті й недолі та в пожертвуванні себе, свого майна і навіть життя для Батьківщини. “*Dulce et decorum est pro patria mori*” – “Солодко й почесно вмерти за Батьківщину” (Горацій).

Традиційна психологія вирішує тактичні завдання, тобто психологи піклуються про свідомість людини, а релігійна психологія вирішує практичні завдання, тобто військовий капелан (священник) піклується про душу людини через Тайну Сповіді. Психолог може бути нейтральним до гріха свого клієнта, а священник як посередник між Богом та людьми, не може мовчати на гріх. Важливо, щоб праця священників і психологів була взаємодоповнювальною.

Психологія релігії займається внутрішніми релігійними переживаннями людини, зокрема: емоціями і почуттями віруючої людини; питаннями віри в те, що Бог є творче життя і вірою в те, що Бог нами постійно опікується.

Психологічні проблеми людини завжди були предметом піклування Церкви. Їх вирішенням традиційно займалися священнослужителі. І сьогодні священник для багатьох християн посідає те місце, яке суспільство відводить психоаналітику. Згідно християнської психології людина є втіленим духом і одухотвореним тілом, а її людський дух виражається тілесно. Апостол Павло та Отці Церкви навчали, що людина – це єдність духу, душі та тіла (1 Сол. 5,23).

Згідно з християнською психологією людина отримує тіло через своїх батьків, а душу безпосередньо від Бога. Душа після смерті людини не перевтілюється в жодне інше тіло, а очікує його воскресіння при другому приході Ісуса Христа та Страшного Суду, на якому Він судитиме її діла. Душа має розум і власну свобідну волю. В душі проявляються думки, почуття і бажання. Розум – це здатність душі творити ідеї, оцінки, міркування, розрізняти добро і зло. Воля – це здатність людини в певній ситуації поступити так або інакше. Бог не примушує людину вірити в Нього, чи робити так або інакше – це є прояв вільної волі людини. Не випадково народна мудрість повчає: “Вільному воля, а блаженному рай”. Блаженний Августин навчав: “Людино, Бог, що створив тебе без тебе, спасти тебе без тебе не зможе”.

Якщо традиційна психологія розуміє моральний розвиток як норму, дороговказ, головну умову здоров'я особистості і розглядає іншу людину як самоцінність, то християнська психологія додає до цього уявлення про кінцеві, абсолютні підстави такого вибору не тільки загальнолюдську, а й сакральну (священну) цінність, розглядаючи людину як образ і подобу Божу.